

SZOMBATI ÚJSÁG.

ZSIDO VALLÁSI, KÖZSÉGI, TÁRSADALMI ÉS KÖZMÜVELŐDÉSI
HETILAP.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:

Budapest, V. ker. főút 30. sz.
II. emelet, 18. ajtó,

hová az előfizetési pénzek, kézira-
tok és felszólamlások küldendők.

Bérmendetlen levelek el nem
fogadtatnak.

Kéziratok vissza nem küldetnek.

Előfizetési díj:

Egy évre 6 frt
Fél évre 3 „
Negyedévre 1 „ 60 kr.
Egyes szám 12 „

Hirdetési díj:

Egy kéthasábos petitsor . . . 10 kr.
Többszörös hirdetésnél . . . 7 „
Nyilttér sorja 20 „
Bélyegdíj 30 „
minden beigtatás után.

Tartalom: Egy kiváló zsidó nagyiparos. (Képpel) — Házasság keresztények és zsidók közt. — A tiszta-eszlári bűnvád. — A Függetlenség czeglédi diadala. Szontágh Jenőtől. — Az antiszemitizmus hóbortjai. Áldori Bertalantól. — Egy szép példája a magyarosodásnak. Rosinger Mártontól. — Levelezések. — Különfélék. — Szépiroda mi Csarnok: Isten büntető keze.

Egy kiváló zsidó nagyiparos.

Bölcseink megprancsolták, ellenségeink pedig megtiltották nekünk a kézműveket s ha itt-ott meg is engedék azok üzelmét, az egyiptomiak módjára megkeseríték az illetők életét a czéhrendszerben rejlő száz meg száz fondorkodó csellel és zaklatással és mindezek dacára folyton vádolták és vádolják még manapság is a zsidót munkakerüléssel és dologtalansággal

„De minél inkább kinozták őket, annál jobban terjeszkedtek“, annál buzgóbban követték őseik nemes példáját, kik a mesterséget uralomnak, — מלאכה מלוכה — hatalomnak tartották, hisz a példabeszéd szerint is arany a fenéke.

Igaz, hogy valamint egyebütt, e téren is bebizonyítá a zsidó szellemi praeponderanciáját, mely egyesegyedül abban találja megfejtését, hogy páratlan buzgalma rendszerint a takarékosággal és nemesebb ambícióval karöltve jár; mert bármely terén működik is, mindig magasabbra tör, üzletét, iparágát folyton emelni iparkodik, a jobbak egyikévé válni törekszik, azon tudatban, hogy ezáltal nem csak saját javát, hanem a haza, a társadalom és hitfelekezete érdekeit is előmozdítja.

Az említett ősi erények egyik kiváló példány képét mutatjuk be ezennel t. olvasóinknak a nem rég elhunyt pápai pipa-gyáros, Schlesinger Lipótban.

Schlesinger Lipót született Pápán 1809-ben. Szegény szülői akkori szokás szerint csak a legszükségesebb héber ismeretbeli oktatásban részesítették őt s mihelyt 13. évét elérte, a pipakupakolás

mesterségére adták. Jóllehet ez iparág Pápán már akkor is kellő virágzásban állott, a 15 éves korában felszabadult legény mégis azonnal odahagyta szülővárosát, hogy oly helyen szerezzék meg magának a mesterségében való tökéletesítéshez szükséges ismereteket, hol az ez ágban való gyári élet már kifejtettebb stadiumban volt.

Szülői áldásával és a nélkülözhetlen Teflin és Sziduron kívül csak kevés holmit tartalmazó batujával 1825-ben utnak indult Sch. Körmendre, mely városban a Bécsbe való közelsége miatt ez iparág már akkor is nagyban üzent s itt 5 álló évig serényen dolgozott. Minthogy Sch. ez idő leteltével mesterségében teljesen jártasnak érezte magát és ernyedetlen szorgalma és szárfarkodása által egy kis tőkére is szert tett, vissza tért Pápára, hol 1830-ban 11 munkással pipagyárt nyitott.

Minden kezdet nehéz, különösen oly szakmában, mely a versenynek van kitéve. Ezt a mi fiatal gyárosunknak is kelle tapasztalnia; de ő vissza nem riasztatta magát a versenyből keletkezett nehézségek által és szorgalma s leleményessége folytán üz-

letének fenállása első két évében máris oda vitte, hogy Pest, Pozsony és Bécs legelőkelőbb kereskedőivel üzleti összeköttetésben állott. E siker rendkívülinek mondható, ha tekintetbe vesszük, hogy Sch. ép úgy, mint az akkori zsidó ifjuság legnagyobb része, a héberen kívül semmiféle más nyelven írni, olvasni nem tudott és a közlekedési eszközök primitív és nehézkes volta a személyes érintkezést nagy-

Schlesinger Lipót.

ban megnehezítették. De a természettől szép intelligenciával megáldott fiatal ember, ki egyebekben is mindig a kor követelményeinek hódolt, az írás olvasás hiányát csakhamar kipótolta és e szakmában is annyira vitte, hogy midőn üzleti összeköttetései már országokra sőt Amerikára is kiterjedtek, mindig maga végezte üzlete szellemi és irodai functióit.

1832-ben egybekelt Spitzer Annával, kivel 49 éven át a legboldogabb házasságban élt. Ezen áldott, jó lelkű és nemes szívű asszonynak, ki számos gyermekeinek példás odaadással s ritka tapintattal vezetett nevelése mellett férjének az üzletben is buzgón segédkezett, igen nagy része volt az üzlet gyors felvizsgálásában, ugyanis oly annyira beleélte magát a gyári ügyekbe, hogy míg férje a haza és az osztrák birodalom nagyobb városait kereskedelmi összeköttetések céljából beutazta, maga is úgy vitte az üzleti ügyeket, hogy ezekben soha fenakadás nem volt. Pedig kilencz gyermeket úgy nevelni, mint ez az anya nevelte, annyi szépre és jóra szoktatni, mint ő szoktata és gyermekeinek oly szívbeli odaadással élni, mint ő élt, magában elég nagy feladat lett volna egy nőnek. De a benső viszony, mely e családban uralkodott, annyira fokozta e páratlan szülők buzgalmát, hogy a legnehezebb is könnyűvé vált nekik.

Ez említett körülmények között, mint mondók, Sch. üzlete csakhamar virágzásnak indult s vagyoni gyarapodásával erkölcsi tekintélye is mindinkább növekedett, úgy azoknál kikkel üzleti összeköttetésben állott, mint a pápai hitközségben, melynek egyik legnagyobb adozó és legtevékenyebb tagja volt.

Említettük már, hogy Sch. iskolázatlansága daczára igen szép intelligenciával bírt, nem csoda tehát, hogy midőn a nagyvárosi és külföldi hitfelekkel történt gyakori érintkezése folytán a hitéletbeli haladó eszmékkel is megismerkedett, ezek józan felfogásánál fogva csakhamar meg is fogamzottak benne. S midőn a negyvenes években a dr. Feitel által kezdeményezett reformok Pápán is megindultak, Sch. volt egyike az elsőknék, kik tettel és anyagi áldozattal részt vettek az üdvös mozgalomban. Ugy a templom mint az iskola építési bizottságnak egyik legbuzgóbb tagja volt, Löwhez pedig annyira ragaszkodott s vele oly benső viszonyban állott, mint csak kevés ember Pápán s hogy L. őt is nagyra becsülte, bizonyítja azon tény, hogy egyik fiánál komaságot vállalt.

A Löw-korszak lezajlása után nem vesztette ő reményét, mint számos más s nem is vonult egészen vissza a község ügyeitől, mint a legtöbben, kik, valamint ő, szintén a haladásnak hódoltak, hanem minden módon oda működött, hogy az obscurantismus mérge a jobbakat meg ne mételje, mi annál könnyebb volt neki, mert higgadtsága és őszinte nyíltsága által az orthodoxok táborában is sok tisztelőt szerzett magának, mi abból is kitünik, hogy 1867-ben a hitközség alelnöke, 1868-ban pedig elnöke volt.

A hetvenes években beállott községi szakadást Sch. eleinte nem pártolta, nem mintha akkor már a haladó eszméknek nem hódolt volna, hanem mert ebben a pápai zsidó község romlását látta. El is követett mindent, hogy ezt meggátolja; de midőn a kiegyezési kísérletek a már a bibliában is helyesen jellemzett עם קשי = makacs hyperorthodoxoknál végképen meghiusultak, a haladókhöz csatlakozott s valamint Löw idejében, most is egyik legbuzgóbb és legáldozatkészebb tagjává vált az ujonnan alakított haladópartii hitközségnek.

A páratlan apa és buzgó hitsors mint polgár és hazafi is helyét állotta. Szülővárosának érdekeit mindig a legmelegebben szíven hordotta s a hol a haza érdekei megkivánták, mindenütt ott láttuk őt az elsők között. Ezért nem egyszer tisztelték őt meg polgártársai kiváló tisztségekkel: tagja volt a városi tanácsnak és a megyei bizottságnak is.

De még üzletében is mindig igyekezett hazafiságának kifejezést adni; gyártmányain ott diszlenek a haza jeles fiainak sikerült domborművű arczképei s azok legnagyobb része magyar előkelők neveit viselik; közkedveltségnek is örvendnek úgy e haza határain belül mint azokon kívül, Deák-, Eötvös-, Kossuth- stb. pipái.

A kit annyi jeles tulajdon diszített, annál nem hiányozhatott a humanitás sem; a szegények és megszorultak mindig nyitott kézre és szíves istápolóra találtak nála, munkásai iránt pedig atyai indulattal viseltetett, mit már az is bizonyít, hogy a jelenleg ott működők közül a legtöbben 25—30 év óta szolgálnak a gyárban és csak a napokban halt el egy, ki 34 éven át működött főnöke mellett mint szabász s hir szerint ennek halála miatti keserve vitte a sirba.

Az 1830-ban alapított gyár immár 53 év óta áll fenn, hire a szó szoros értelmében hetedhét országra szól s gyártmányai mindenha becsületet szereztek a magyar névnek. Ez azonban sem a véletlennek sem az üzlet-szerencsének nem tulajdonítható, hanem egyesegyedül Sch. iparkodásának, ritka becsületességének, üzletbeli jártasságának és technikai ügyességének; ő ugyanis a gyár fenállása óta 277-féle pipa mintát készített, melyeknek csak alig hatodrésze ment ki a divatból, ez oly leleményességre és ügyességre mutat, minő ritkán található rendszeres technikai oktatásban nem részesült embernél.

E derékférfiúnak f. é. márczius 27-én bekövetkezett halálával egyike legkiválóbb iparosainknak szállt a sirba s jöllehet két művelt fia — kik közül az egyiket orvosnak, másikat pedig mérnöknek képezettette ki — vette át az üzletet kik bizonyára törekedni fognak bold. atyjuk és a reájuk származott üzlet jó hírnevét továbbra is fentartani, mégis fájjaljuk e veszteséget, mert benne a haza egyik legjobb polgára, a zsidóságnak egyik leghivebb hitsorsosa, az emberiségnek egyik leghumanusabb tagja veszett el; fájjalja e veszteséget különösen e sorok írója, ki benne egyik legtiszteltebb és legszeretreméltóbb rokonát gyászolja.

Váljék a megszellemültnek könnyűvé a föld s lelje érneinek gyümölcsét ott a mennyben, hol most a halálban őt megelőzőtt hitvestársa és ő után néhány nappal legszebb férfi korában a sirba szállt Zsigmond fiával egyesült. Adja meg a mindenható mint hármuknak az örök békét és nyugalmat, emlékezetök pedig itt a földön áldva legyen!

Házasság keresztények és zsidók közt.

(Az igazságügyi bizottság jelentése.)

Az igazságügyi bizottság a keresztények és a izraeliták között, valamint az országon kívül kötött polgári házasságról szóló törvényjavaslatot letárgyalván, a képviselőház tegnapi ülésén következő jelentést terjeszté elő.

Az igazságügyi bizottság, mint szakbizottság melőzve a politikai tekinteteket, kizárólag juridikai szempontból vette a törvényjavaslatot bírálat alá; tette pedig ezt nem azért, mintha a kérdés politikai oldalának mérlegelésére magát hivatottnak nem érezte volna, de mert úgy volt meggyőződve, hogy azon indokok, melyek ezen javaslatnak törvényerőre emelését politikai szempontból szükségessé teszik, a törvényhozás által már az 1867. évi XVII. t.-cz. megalkotása alkalmával számba vétettek.

Ehez képest a bizottságnak csak az lehetett feladata, hogy véleményt alkosson arról, vajjon a tisztán jogi szempontok szükségessé teszik-e ezen törvénynek a megalkotását és ha igen, vajjon a javaslat úgy a materiális, mint formális jog tekintetében kielégíti-e azon igényeket, melyek ahhoz állami, társadalmi és erkölcsi tekintetből fűződnek.

Törvényalkotásnál mindenekelőtt azon tekinteteket kell számba venni, melyek a törvény szükséges voltát

indokolják, minthogy annak jogi alapja épen abban keresendő, hogy a létező viszonyok mennyire teszik megalkotását szükségessé.

Az, hogy egy ország lakosai egymással szabadon léphessenek házasságra, társadalmi, állami és erkölcsi követelmény, s egyúttal az ország minden lakosának a természet törvényei által kijelölt joga.

Az állam, mint a jognak öre, köteles gondoskodni arról, hogy ezen jog gyakorolhatása az állam törvényeiben minden polgár részére biztosított legyen.

Az igazságügyi bizottság meggyőződése szerint hazánkban ezen jog általában biztosítva nincs, sőt ellenkezőleg létezik egy olyan akadály, mely bizonyos körülmények között az ország lakosainak házasságkötési szabadságát épen az állami és erkölcsi követelmények rovására korlátozza.

Ugyanis keresztény és izraelita egymással házasságot nem köthet s a külföldön kötött ilyen házasságot törvényeink érvényes házasságnak s az abból született gyermekeket törvényeseknek el nem ismerik.

Ezen állapot az ország keresztény és izraelita lakosaira nézve egyaránt joghátrányt képez, ellenkezik az állam érdekeivel, sérti az erkölcsi érzületet és épen azért megszüntetendő.

A gyakorlati élet tapasztalatai igazolják, hogy ezen baj különösen érezhető, mióta a szomszéd országokban a polgári házasság behozatott, mert megadatván a lehetőség arra, hogy keresztény és izraelita vallásu magyar alattvalók azon országok területén egybekeljenek: az egybekelések száma, hazai törvényeink kijátszásával s az erkölcsi tekintetek nem csekély kárára mindinkább növekedik.

Hazánkban a házassági jog a különböző vallásfelekezetek egyházi jogszabályai s a protestánsok és izraelitákra nézve ezenfelül nyílt parancsok által van szabályozva, s minthogy a különböző vallásfelekezetek papjai és lelkészei az állam által is elismert egyházi jogszabályaikba ütköző cselekvények teljesítésére nem kötelezhetők, a keresztény és izraelita között fennálló házassági akadály (cultus disparitas) csakis akként szüntethető meg, ha ilyen esetekben a polgári hatóságok a kihirdetés és összedás teljesítésére felhatalmaztatnak s ez által azon jogsérelem, mely úgy keresztény mint izraelitára nézve egyaránt fennáll, az államérdekei szempontjából orvosoltatik.

Ennélfogva az igazságügyi bizottságnak a jog szempontjából feltétlenül szükségesnek kellett elismernie azon intézkedéseket, melyeket az igazságügyminiszter a létező jogsérelem megszüntetése céljából a törvényjavaslatba felvett.

Ezen jogsérelem orvoslását a házassági jognak akár külön önállólag, akár pedig a törvénykönyv keretében leendő végleges szabályozásáig elhalasztani nem lehet, mert a házassági jognak általános és végleges szabályozása a megoldást igénylő kérdések sokasága miatt előreláthatólag nagy időt veendő igénybe, a jelenlegi állapot további fentartását pedig az állam érdekeivel és az erkölcsi tekintetekkel összeegyeztetni nem lehet.

Az igazságügyi bizottság tehát, úgy ezen, mint az indokolásban kifejtett érvek kellő méltatása mellett e törvényjavaslatot állami, társadalmi, vallás-erkölcsi és jogi tekintetekenél fova egyaránt szükségesnek találván azt, mint olyat, mely egy égető szükségén kíván segíteni és azon határon túl nem lép, a célnak tehát, melyet elérni akar, teljesen megfelel — általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadandónak tartja s e végből a t. háznak is ajánlja.

A mi a javaslat részleteit illeti, minthogy azok nagyban és egészben megfelelnek azon törvényes jogszabályoknak, melyek a protestánsok házassági ügyeire vonatkozólag érvényben vannak, a bizottság a törvényjavaslatot némi módosításokkal részleteiben is elfogadta

és azt úgy, a mint a tárgyalások folyamán szövegeztették, a t. háznak melegen ajánlja.

A jelentés áttér ezután a részletekre s közli a módosításokat, melyek a javaslaton tétettek. Különösen kiemelendők tartjuk azt a részt, a melyben a születendő gyermek vallása iránt hozott megállapodás közöltetik. Erre nézve a jelentés ekkép nyilatkozik:

A törvényjavaslat nem intézkedvén a keresztény és izraelita közt kötendő házasságból származott gyermekek vallásáról, a bizottság a VI. fejezet elé egy új fejezetet vett föl, mely a házasságból született gyermekek vallási viszonyát szabályozza.

Ilyen intézkedésre elkerülhetlen szükség van, mert az 1868. évi 53. t. cz. csak a bevett keresztény vallásfelekezetről intézkedik, és mert a házasság családalapítási céllal kötöttvén, a gyermekek iránt is intézkedést kell a törvénynek tartalmaznia, nehogy azok vallása iránt felmerülő bizonytalanság családi egyenetlenségek alapját vesse meg.

A bizottság a beiktatott fejezetben nem utalt az 1868. évi 53. törvénycikkre, sőt eltért annak határozmányaitól.

E törvénynek a gyermekek vallására vonatkozó intézkedését oly sajátlagos indokok tették szükségessé, melyek az ezen törvényen alapuló házasságok irányában egyáltalában fenn nem forognak.

Ezen házasságoknál a dolog természeténél fogva egészen más indokok és szempontok határoznak.

A bizottság úgy vélekedik, hogy a jelen törvény alapján kötött házasságoknál a házastársaknak a gyermekek vallása tekintetében nyilvánuló akarata érvényesülésére szabad tér engedendő, mert különben vagy a jelen törvény által elért cél szenvedne, a mennyiben a házasság kötése, a gyermekek vallása iránt imperatív intézkedés által megnehezítettnek, vagy a gyermekek semmiféle vallásban sem neveltetnének, mi úgy az állam, mint az erkölcsiség szempontjából egyaránt káros lenne.

Ezen indokok, t. i., hogy az elérni óhajtott és a jog szempontjából elodázhatlanul megvalósítandó cél — előmozdítottassék és a gyermekeknek egy vagy más irányban, de mindenesetre vallás-erkölcsökben való neveltetése biztosítottassék, a bizottságot arra birták, hogy a gyermekek vallására nézve főszabályul a házastársak kölcsönös megegyezését állítsa fel és csak ilyenek nemlétében követeltessék, hogy a fiúk az atyjuk, a leányok pedig az anyjuk vallását kövessék.

A tiszta-eszlári bűnvád.

(Folyt. és vége.)

Ennek megtörténtével a leányt ismét felöltöztették, mire a belső templomból az előpitvarba jöttek: Lustig Sámuel, Braun Ábrám, Weisstein Lázár és Junger Adolf és a hullát körülállották. Azután ő bement a lakásukra, ott a történeteket szüleinek elbeszélte, mire anyja azt mondta, hogy hallgasson. Körülbelül egy óra elteltével Wollner Herman bejött a lakásukra s felszólította őt, hogy zárja be a templomajtót, minek következtében bement a templom előpitvarába, a hol sem a leány holttestét nem találta, sem véryomot nem látott, a kulcsot a pitvar ablakában találván, a templomajtót bezárta s ugyanakkor látta, hogy Schwarz Salamon, Buxbaum Ábrám, Braun Lipót, Lustig Sámuel, Braun Ábrám, Weisstein Lázár és Junger Adolf hazafelé távoztak.

Scharf Móricznak ezen terhelő előadását támogatja özv. Lengyel Istvánnak azon vallomása, hogy 1882. évi ápril 1-én kora délután, 12 óra elmúltával, a háza tőszomszédságában levő zsidó-templom felől, háromszori kiáltást hallott, valamint özvegy Fekete Jánosné, szül. Kramer Borbálának azon vallomása, hogy 1882. évi ápril 1-én d. e. és pedig Adamovics Józsefnek es Pap Jó-

zsefnek vallomása szerint déli 12 óra felé a zsidó templom mellett haladván el, ez alkalommal a templom felől sirást hallott s látta, hogy a templom ajtaja előtt két oldalt egy-egy zsidó állott, az ut felé nézegetve.

Támogatja végül Scharf Móricznak előadását azon tény, hogy próbamenés útján megállapított, hogy ha Solymosi Eszter, miként ezt Huri Andrásné állítja, reggeli fél 11 órakor indult el hazulról, úgy hazafelé mentében 11 óra 47 perczkor érkezett a zsidó templomhoz.

A vizsgálat ezen terhelő adatai alapján tehát a közvádoló királyi főügyész által emelt azon vád, hogy Solymosi Esztert Schwarcz Salamon, Buxbaum Ábrám, Braun Lipót és Wollner Hermann előre megfontolt szándékból életétől megfosztották, — továbbá azon vád, hogy Scharf József az által, hogy Schwarcz Salamon és társaival egyetértve, az ablakon kinézve leste Solymosi Esztert s azt lakására becsalván, a templomban reá várakozó Schwarcz Salamon és társainak kezébe szolgáltatta, — valamint azon vád is, hogy Junger Adolf, Braun Ábrám, Lustig Sámuel és Weisstein Lázár az által, hogy a hívek távoztával, igaz ok nélkül visszamaradtak a templomban és ekkép Schwarcz Salamon és társaival egyetértve, Solymosi Eszter megölése alkalmával a templomban jelen voltak és ezen magatartásukkal tetteleg hozzájárultak Schwarcz Salamon és társai bűnös elhatározása fokozásához, jelenlétök által bátrabb és biztosabb fellépésre ösztönözvén őket, miáltal Solymosi Eszternek, előre megfontolt szándékkal való megölését szándékosan előmozdították, — jogos alapon nyukszik, annál is inkább, mivel a tagadásban lévő vádlottak azt, hogy a terhökre rótt cselekmény ideje alatt a templomban nem voltak, — kifogástalan tanuk vallomásával igazolni nem képesek ugyanazért nevezett vádlottakat a kir. főügyész ide vonatkozó indítványának elfogadásával, a gyilkosság, illetőleg abbani részesség gyanuja miatt vád alá helyezni kellett.

Taub Emánuel a gyilkosságban részesség gyanuja szintén terheli, őt ugyan Scharf Móricz nem említi azok között, kik a Schwarcz Salamon és társai terhére rótt büntett történetkor a templomban voltak, azonban ő maga is azt állítja, hogy Schwarcz Salamon és Braun Lipót metszők nála voltak szállva, igazolva van, hogy a kérdéses napon reggel azokkal együtt ment el a templomba, és saját állítása szerint az istentisztelet végeztével azokkal együtt tért vissza lakására, — ha tehát saját előadása szerint folytonosan azoknak társaságában volt, következkeztetni kell, hogy míg Schwarcz és Braun metszők a terhökre rótt cselekményt elkövették, az alatt ő is a többi vádlottakkal együtt a templomban volt, annál is inkább, mivel Cs. Nagy Jánosné, ki akkoriban vele egy pitvarban lakott, azt adja elő, hogy Taub és vendégei d. u. 1 óra felé tértek haza a kérdéses napon, Taub Emanuel tehát a többi részeseikkel együtt egy tekintet alá esvén, őt is a gyilkosságban részesség miatt, — a kir. főügyész indítványának e részben el nem fogadásával vád alá helyezni kellett.

Scharf Józsefné a vizsgálat folyamán a gyilkosságban részesség gyanujával terheltetett, — minthogy azonban Scharf Móricz vallomása szerint ő maga részéről mit sem tett arra nézve, hogy Solymosi Eszter megölését szándékosan előmozdítsa, azon körülmény pedig, hogy Scharf Móricznak, midőn az a gyilkosság tényét elbeszélte, — ennek állítása szerint azt mondotta, hogy hallgasson, a btkv. 69. §. 2. pontjában meghatározott részességnek tényálladékát magában véve nem állapítja meg, miért is a királyi főügyész ide vonatkozó indítványához képest Scharf Józsefné ellenében a további bünvádi eljárás megszüntetendő volt.

A „Függetlenség“ czeglédi diadala.

Mint a hajótörést szenvedett ember, küzdve a zugó hullámokkal, még a szalmaszálba is kapaszkodik, azon

reményben, hogy e szalmaszál segítségével nyomorult életét megmentenie sikerül: úgy kapkodot a a legutóbbi időben Verhovay Gyula is fűhöz-fához, csakhgy lapjának a legutóbbi események következtében csökkent jövedelmét az azelőttihez arányosított fokra emelhesse és ezzel együtt a lapnak zsiros anyagi haszonnal való fenállását biztosíthassa.

Nem azon iparkodott, hogy helyreüsse a képviselői reputációján ejtett érzékeny csorbát; nem azt bánta, hogy a becsületesség és hazafiság álarczát képéről lerántották; nem azzal törődött, hogy a becsületességnek, szavahihe-tőségnek, önzetlenségnek és igazságszeretetnek sikerrel való további szenvelgése tétetett demonstráló módon lehetetlenné: hanem igenis az bántotta őt igen érzékenyen, hogy a „Függetlenség“ tényleges tendenciái kezdtek általánosan ismertekké lenni, hogy e körülmény érzékenyen csökkentette a lap jövedelmeit. Ugyanezért nem saját személye reputációjának helyreállításán, hanem a „F—g“ megingatott állásának lehető megszilárdításán fáradozott. — Ez az, a mi Verhovay Gyulát, az országgyűlési képviselőt, arra kényszeríté, hogy a „F—g“. ügyét saját választókerülete elé vigye, elégtételt könyörögve a „F—g“ számára azoktól, kik Verhovay személyével és nem a „Függetlenség“-gel, sem pedig ennek szerkesztőségével nem állnak semmiféle solidaritásban.

Hanem azért a czeglédiek megadták a kért elégtételt és a „F—g“ nagy garral hirdette több napon keresztül azon „pirrhusi“ győzelmet és ecsetelte azon „caesari“ diadalmenet nagyszerűségét, melyben a czeglédi kortessereg a posványos talaju, büzhödt léghört terjesztő és a lelkeket megmételtyező „Függetlenség“-et Verhovay Gyula személyében részesítette.

Nem kutatom, irigylendő-e Verhovay azért, mert azon tévhitben ringatja most magát, hogy azon néhány száz czeglédi paraszt — ki Czegléden tartott beszédjét meghallgatta — egyszersmind pártolja reakciónarius működését a megvásárolt ovációkban részesült „Függetlenség“-nek. Vagy irigylendő-e azon hiteért, hogy a czeglédi korteshadnak megvásárolt éljenkurjongatása a magyarországi közvélemény helyeslő nyilatkozata. Csak a tényt akarom constatálni, s ez az, hogy Verhovay a czeglédi ovációkból tökélet csinálva, az egész világgal akarja most elhívetni, hogy politikai és különösen a zsidó kérdésben elfoglalt álláspontjának Czegléden való ecsetelése gyönyört és büszkeséget szült a — szerinte — közvéleménynek tekintendő czeglédi korteshadnak „hazafias“ és „minden igaz“ iránt fogékony lelkében. És hogy annál nagyobb legyen a szemfényvesztés, hogy kimutathassa, miszerint még oly országgy. képviselők is helyezkednek a „F—g“ álláspontjára, kiket a világ eddig nem ismert antiszemitanak vagy Verhovay-féle jellemnek: Czeglédre hurczolta magával Komjáthy Bélát — ki voltaképen a „F—g“ érdekében szánta rá magát a lerándulásra, állván a dolog akként, hogy Komjáthy letéteményezte Verhovay helyett a szükséges cautiot és így érdekelve van a lapvállalatban, és elvitte magával Hentaller Lajost is, kinek állítólag Verhovay szerzte meg a képviselői mandatumot Fülöpszálláson, ki tehát örök hálára van V. iránt kötelezve. E képviselők jelenlétével akarta demonstrative beigazolni azt, hogy egész beszéde a legtisztább honszeretet, a legfenköltebb államférfiúi bölcsesség és a legrészrehajlatlanabb igazság-érzet stereotip lenyomata.

És voltaképen mit tartalmazott Verhovay beszéde? Tartalmazta a legaljasabb rágalmakat, a legmegbotránkoztatóbb hazugságok halmazát, és a legimpertinensebb módon elferdített tények egész lánczolatát.

A zsidó kérdést — ugymond Verhovay — maguk a zsidók provokálták azáltal, hogy az Oroszországból kiüzött hitsorsosoknak Magyarországon való letelepítését akarták minden áron kierőszakolni, figyelmen kívül hagyva Magyarország specialis érdekeit és hazafiai

kötelességüket, melyeknél fogva a betelepítés által Magyarországra háramolható hátrányok tekintetéből a betelepítést még megakadályozniok kellett volna.

A ki csak a legparányibb figyelmet fordítja a hazánkat követlenül vagy közvetve érdeklő események folyására; a kinek füleihez csak elvétve jut egy-egy politikai vagy az ország társadalmi, közgazdasági viszonyait illető hír: az bizonyára tudni fogja, hogy Verhovaynak fenti állítása a legszemtelenebb hazugság; tudni fogja, hogy egyetlen magyarországi zsidónak sem volt eszében, oda hatni, hogy az Oroszországból kiűzött szerencsétlen hitsorsosok Magyarországon letelepítenek; emlékezni fog arra mindenki, hogy épen az e tárgyban a miniszterelnökhöz intézett interpellatio által provocált „zsidó vita“ alkalmával történt azon incidens, mely az Istóczy-Wahrmann-féle párbajt eredményezte. Élénk emlékezetében lehet még mindenkinek, hogy Wahrmann akkori felszólalása — melyet mindenki olybá tekintett, mintha az az egész zsidóság nevében történnék — magában foglalta azon biztosítást, hogy a magyarországi zsidóság nem ohajtja az orosz zsidónak itteni letelepülését és hogy maguk az orosz zsidók sem szándékoznak Magyarországon letelepedni, sőt még az országon keresztül sem akarnak vonulni a számukra települöhelyül kijelölt messze Amerika felé. Kijelenté és hangsúlyozá Wahrmann továbbá azt is, hogy a magyarországi zsidók — más ország zsidóságának példájára — csak pénzbeli segílyt gyűjtenek a vagyonuktól teljesen kizsolt orosz zsidók részére és hogy azon országos bizottság — mely akkoriban alakult és működött — csak a segílyek gyűjtését és közvetítését tűzte ki feladatául azon bizottságok mintája szerint, melyek majdnem valamennyi civilisált európai államban e végből alakultak s melyeknek tagjai közé oly világhírű férfiak is tartoztak, mint a milyenek Hugó Victor és Gambetta.Leo.

Verhovay Gyula, az országgyűlési képviselő és lapszerkesztő, mindezt époly jól tudja, mint bárki más és épen az a szemtelenség legmagasabb foka, hogy ily országszerte minden phasisában általánosan ismert ügyről — mely annak idejében oly nagy port vert — öntudatosan mer visszás módon nyilatkozni.

De ez még nem minden. Ezzel Verhovay még nem merítette ki a hazugságok tarisznyáját. A tiszta-eszlári esetről szólva, még azt is merészelte több ízben hangoztatni, hogy a „Függetlenség“ ez esetre vonatkozó működésének egyedüli és kizárólagos intentiója volt: **legyen igazság!**

A közvéleményt saját együgyü eszének szüleményével befolyásolni és tévutra terelni, az igazság kiderítésére hivatott közegek — ha nem azt derítik ki, a mit a „Függetlenség“ bárgyúsága kisüt — ledorongolni és megvesztegettetéssel gyanusítani; 2—3 emberre háramló gyilkosság gyanujából folyólag egy egész hitfelekezet ellen folytatni harcot; egy leány titokszerű eltűnéséből ritualis gyilkossági esetet kovácsolni, még mielőtt a megindított vizsgálatnak positiv eredménye van és azért, mert talán egy negyedrésze a magyarországi zsidóságnak azon másfél évtized alatt — mely alatt az egyenjogóság jótékonyosságát élvezhetik — nem volt képes az ezerévi elnyomatás és üldözés szülte meggyökeresedett tulajdonságokból teljesen kivetkőzni, azért 625000 embert megbélyegezni akarni, még csak egy kivételt sem akarván elismerni: valóban, mindez kétségbevonhatlanul vall a „Függetlenség“ azon magasztos elv-re: **legyen igazság!** Igaza van Verhovaynak abban, hogy a zsidó kérdés hazánkban már oly mérveket öltött, hogy minél inkább közeledik végleges megoldásához, annál lármásabb módon lesz hangoztatva, épügy, mint a magas hegyről legördített kő, mely — minél közelebb ér a hegy tövéhez — annál nagyobb robajjal gördül. — A tiszta-eszlári eset végleges lebonyolítása lesz a legnagyobb ojbai, melyet az évek óta gördített nagy kő — a zsidó

kérdés — elő fog idézni, azután remélhetőleg meg lesz oldva a zsidó kérdés keresztény részről. — szeretjük hinni és bizton reményljük, hogy e nagy robaj örökre elnémitandja Verhovayt és a „Függetlenség“-et és hogy az utolsó gördülést tevő nagy kő Verhovay lelketlen testét fogja összemarczongolni, mielőtt mozduatlan állásba jut. Mert így kell, hogy azon törpével történjék, ki egy nagy kő szabad és szabályszerű gördülésének útját állja.

Szontágh Jenő.

Az antiszemitizmus hóbortjai.

Az antiszemitizmus bünbandájának irodalmi hősei a közönséges revolverhős gyávaságával üzik tovább elvetemedett gonoszságukban a furfangos szédelgéssel párosult s az impertinenciát és impertinens gázságot, mely karöltve jár a pökhendi, tudákos tudatlansággal és raffinrozott butasággal vagy buta raffineriával. A vérmese „ritualis“ vérebei még nem elégették meg a kudarcot, a szégyelős gyalázatot, még most is hirdetik rongylapjukban a „vért“. Igen is vér kell nekik, embervér: zsidóvagyon. Valóban csodálatos az a kitartás annyi viszontagság közepett! igen megrögzötnök kell, hogy legyen ott a bün, hol a megrögzött gázság az özönvízelőtti megcsökkönösödött mammut vázaként megrökönyödött, a hóbortos botrány és botrányos hóbort az esseveszettség gyógyittatlan fokáig jutott. Nézzük csak miből áll a társadalom e métélye. Kik azok az antiszemiták?

Néhány elzülött utszéli rongyos, pöre ripök, problematikus existenciájú a társadalomból kitaszított, sehonnai bitang népség, a társadalom proletarjaiból nevelkedett petroleur és sansculot, kiknek forradalom kitörése esetén nincs veszteni valójuk, inkább nyereskedésre gondolnak és rablott vagyonra és zsákmányra fáj a foguk. Élükön az a göndörfürtü tótgyerek áll, ez a modern Robespiére, kinek „élete nyitott könyv“. Ez a „nyitott könyv“ fogja egyszer életét bezárni. Ilyen paraita fajtából áll az antiszemita csöcselék. Ezekről nincs mit tartanunk: ők sokkal gyávábbak hogysen vakmerőségök által ártani tudnának. Különbén most már bomlani kezdenek, az eszmék, illetőleg az esztelenségek „circulus viciosusában“ mozognak.

Az egyik azt mondja, hogy a zsidó nem szeret dolgozni, henyélő, naplopó, a másik meg azt, hogy a zsidó, keresztyénnél nem dolgoztat és így a pénz csak köztük marad; egy másik ismét azt állítja, hogy a zsidó nem magyarosodik nem iskoláztatja gyermekeit, a zsidó nem képes semmire csak handlérozásra.

A másik fajta antiszemita meg azon buslakodik, hogy a zsidó a más felekezetűeket mindenünnen leszoritja, elfoglalja, elhódítja előle a tért, lesz belőle, doktor, fiskális professzor, bíró, jegyző és még annyira szemtelenkedik, hogy még földmiveléssel is mer foglalkozni. Van aztán olyan is, aki azt szeretné, hogy a zsidót szorítsák ki a nyilvános iskolából, állítsanak ők maguknak — gymnasiumot. Az egyik gyávának, a másik vérengzőnek tartja, lesakterolja az ártatlan keresztyén lányokat, vérüket megissza, Brrrr!!! No ilyen zagyva, megzavarodott észjárást csak antiszemitáknál lehet tapasztalni. De abban valamennyi bölcs antiszemita megegyezik, hogy a zsidó, lop, csal és — gazdagodik. Izsákosságra, erkölcstelenségre buzdítja a népet, rontja az erkölcsöket és — gyarapodik. Az antiszemiták a lopást és csalást nem irigylük annyira a zsidóktól — mert hiszem e két tulajdonságban valamennyi antiszemita nagymester — de a meggazdagodást azt már nem tudják a zsidóknak megbocsátani; a meggazdagodás mesterségét az antiszemita urak nem értik; ahhoz persze több spiritus kell, mint ő kelmöknek van.

„Izsákosságra, erkölcstelenségre buzdítja a népet“?! Hát a pozsonyi és pászthói zsidóhecczek alkalmával nem az antiszemita matadorak tették azt, a mivel a zsidókat rágalmazzák?! Leitatták a népet, hogy jobban garázdálkodjék. A zsidó gyarapodik. Ez fáj nekik legjobban. Ők nem képesek felvinni 10 mondd tizig — beleszámítva Didót és a zsidó napról-napra gyarapodik, mint eső után a gomba. Hja az egyiptomi antiszemitáknak is az fáj, azért fultak a — veres tengerbe.

Nem úgy antiszemita uráimék! Ha csakugyan a nép boldogítása és jólléte fekszik szíveteken; ha csakugyan a mai erkölcstelen kornak romlott társadalmát akarjátok a korrupciótól és szédelgéstől megtisztítani és az erkölcsiség magasabb niveaujára emelni, akkor nem ily eljárást kell követnetek, mert mostani eljárástok ama jezsuita elvszerint van szabályozva, melyszerint: „a cél, szentesíti az eszközt“; azért gyilkok a fegyveretek, mert gyilkolás a céltok ti a becsületet nem ismeritek, mert a rágalom kenyeretek. — A nép tudja, hogy őt csak eszköznek használjátok fel saját önző céljaitok elérésére és önérdeketek kizsákmányolására; a néppel akarjátok a forró gesztenyét a parászból kikapartatni, ti aztán megretiráltok, az ágy alá bujtok, mint a pozsonyi rablás alkalmával az a „rettenes“ hőstök gyáva meghunyászkodóssal vénasszonyos pityergéssel mondogatta, hogy ő a néppel nem fraternizál. A nép ezt tudva megutál, megvet titeket, mert nem akarja gazságtok méltó jutalmát: a sötét börtön, hideg magányát élvezni. — Söpörjetekeket saját portátok előtt, nézzétek saját szemeitekben a do rongot, nem a más szemében a szálkát.

Mondjátok a keresztyén földmivesnek, hogy küldje iskolába gyermekét, tanuljon számolni, gondolkodni, hogy az utolsó tudatlan zsidó meg ne csalhassa, mondjátok neki, hogy fordítson legalább annyi gondot gyermekei egészségére, mint barmaira, hogy erősödjék testileg is, akkor testileg lelkileg ki lesz mivelve és nem lesz oka panaszkodni, hogy a zsidó tuljárt az eszén.

Mondjátok fertálmágnásainknak, ne verjék a cigány fejéne minden nótáért a banknótát, ne urizáljon az apja rovására, ha a maga becsületéből nem bir szerezni ne vágyódjék vicispán, fiskálás, főjegyző lenni, ha nincs hozzávaló szusz, hanem legyen derék becsületes kereskedő vagy iparos.

Mondjátok nagybirtokosainknak, hogy állítsanak népiskolákat, pártolják a hazai irodalmat és művészetet, ne pazarolják el külföldön egy nap alatt azt, amivel egy falu népét esztendőig tisztéségesen lehetne taníttatni, rendezzenek kurta kocsmák helyett ipariskolákat, és a helyett, hogy egymást párbajban agyon puffantják hamis lovagias fogalmakért; éljenek a valóságos tudománynak: a gazdaszat, ipar és kereskedelemnek, akkor nem lesz ok a zsidó praeponderancia ellen panaszkodni. De ti antiszemiták azt nem teszitek, mert ahoz lelkiismeret kell, ti pedig izgága, lázító, rombaló, tomboló egy népség vagytok. Apage Satanas!

Áldori Bertalan.

Egy szép példája a magyarosodásnak.

Jelige: „Eunx o disce omnes.“

Nem lehet szándékom a magyar zsidók általános magyarosodási és haladási mozzanatainak fejtegetésével behatóbban foglalkozni, miután ez már e b. lapok hasábjain több ízben kitűnő tollu írók által tüzetesen és igazi tárgyilagossággal volt megbeszélve és úgy számok valamint tények által ad oculos demonstrálva volt a magyar zsidóknak rendkívüli, mondhatni rohamos mérvű magyarosodása. Csupán egy példa illusztrálása által fogom t. szerkesztő ur engedelmével az egészet megvilágosítani.

Sokkal eklatásabban és fényesebben tűnik ki a zsidók erkölcsi és művelődési hajlama, akarata és képessége, ha azt tapasztaljuk, hogy orthodoxaink a leg-

conservativebb irányu hitsorsosaink is mindinkább sorakoznak a társadalmi fejlődés zászlója alá. Ilyen Hajdu megyében kebelezett N á d u d v a r orth. hitközsége is.

Ezelőtt mintegy 15—16 évvel, tehát épen az emancipatio hajnalhasadtakor a nev. helységnek, szülővárosomnak már akkor is jól szervezett nyilv. elemi iskoláját látogattam. A zsidó gyermekek akkoriban mindnyájan ritka kivétellel a zsidó jargont hadarták és tisztán emlékszem, mennyi ügyébe, bajába került volt derék tanítónknak arról lassankint leszoktatni és a magyar és német conversatióra szoktatni bennünket. Idők teltek, évek multak, a felvilágosodás és jobb iránti érzés sugarai behatoltak a sötét, de fogékony keblekbe és egyrészt a jelenlegi miskolczi főrabbi R o s e n f e l d Mayer ur ottani áldásdús működésének, másrészt pedig az időről-időre ott állomásozott magyar érzelmű tanítók önzestelen fáradozásának köszönhető, hogy a nádudvari község ma mintául szolgálhat sok ilyen terjedelmű községnek, tagjai pedig nemcsak méltó tagjai a zsidóságnak, hanem egyszersmind testestül-lelkestül jó polgárok és hazafiak. 15 évi aránylag rövid időtartam alatt immár oda fejlődtek az állapotok, hogy ma kizárólagosan szép hangzatos magyar szó zeng minden ajkról; a gyermek és ifju különösen törsgyökeres tiszta magyar beszédben és érzelemben viseletében és egész lényében. De még öregeink is szives készséggel engedtek a különféle vivmányok behatásának. Így a jelenlegi erélyes, a haladás és magyarosodás előmozdításán fáradozó, a művelődésért lelkesedő hitk. elnöknek és az ifjabb generationak azon 2 évvel ezelőtt történt indítványa, miszerint a gyűléseken ezután a tanácskozások és értekezletek magyar nyelven folyjanak, egyhangulag minden ellenzés nélkül elfogadtatott és azóta foganatosítva is van anélkül, hogy valaki is megbotránkozást látna ebben, úgy szintén a hirdetések is magyar nyelven történnek.

Már több évvel ezelőtt a mostani miskolczi rabbi ott magyar esketési beszédet mondott. Jól esik e helyütt kiemelnem, hogy a szóban lévő mélyen tisztelt rabbi idejövetelekor — felvidéki születési lévén — egy magyar szót nem tudott beszélni és 16 évi működése alatt részint önszorgalom, részint magyar ajku hiveivel való folytonos érintkezés által oly tökéletesen elsajátította nyelvünket, hogy már számtalanszor irt és szónokolt a nyilvánosság előtt magyarul.

Kellő instructió, nemes példaadás, buzdító szó és jóakarattal mellett igen sok üdvöset lehet létesíteni. E csekély 80 családot számláló község áldozatkézsége és szép iránti érzése nemrég oly templomot emelt, mely külső és belső csinosságra, valamint berendezésére és a szent imatárgyak értékére nézve bátran vetekedhetik sok nagy város templomával, de a vidéki kis mezővárosokban épenségnel ritkítja párját.

Az iskolaügy régóta virágzik ott. Nincs absolute egyetlenegy tanköteles gyermek, ki addig a meddig oktatásban ne részesült és legalább is az írás olvasás ügyességét, minden tudás alapját el ne sajátította volna. Most egy új iskolaépület felállításán működnek, mely alkalommal is örvendetesen felemlithetem, hogy e szép ügy iránt nemes érdeklődés nyilvánult mindenfelől, a mennyiben már eddigelé is 10—15 tag a maga jószántából ki 30, ki 40, sőt néhányan 100 frtot ajánlottak tel e célra.

E községből rövid 10 év óta kikerültek már orvosok, 1 ügyvéd, tanárok, tanítók, hadnagyok és 1 főhadnagy. E tény azt hiszem minden szónál ékeesebben szól. Jelenleg is látogatják nádudvari zsidó ifjak az egyetemet, a rabbi- és tanító tanióképző intézeteket és minden téren kitűnő qualificatiót nyervén, majdnem kivétel nélkül évenként az irt. ösztöndíjban részesültek, úgy hogy előreláthatólag diszére fognak válni a hazai zsidóságnak ép- úgy mint magyar hazánknak is.

Az említett nem csekély horderejű haladási jelen-

ségek daczára a községben ép oly vallásos szellem uralkodik, mint annak előtte, az istentisztelet ép oly szent áhitattal megy végbe, mint akár 50 évvel ezelőtt. Felhozom e tényt bebizonyításul annak, miszerint a vallás és haladás nemcsak hogy ki nem zárják egymást, de sőt inkább mint édes testvérek nagyon szépen megférnek egymás mellett. Okuljanak ezen igaz, minden tulzástól ment példából orth. hitfeleink és vetközzenek ki valahára kényes makacsságuk lethargiájából.

Az antiszemitizmus gyarló gyászvitézzeire pedig mint kutyangatásra úgy ne hederítsünk, hanem tegyük a jót, mert jó, azon jóltevő öntudat érzetében, hogy a jóban és erkölcsösben magában rejlik a boldogság magva!

Rosinger Márton.

Levelezések.

Nagyvárad, 1883 május 16*).

Tisztelt szerkesztő ur!

Manapság midőn minden jó tettben s a közjó érdekében kifejtett tevékenységben és buzgó küzdelemben önzést látnak, nem felesleges különösen megemlékezni azokról, kiket az ily váddal nem illetnek.

Helyi lapunk, a „Szabadság“, jól felfogott feladatánál fogva ép a napokban közölte a következő sorokat s fönti okból jónak látom, azokat e lapok olvasóival is tudatni.

„Az adó bevallás még javában tart, s bizony a szegény polgártársnak ugyancsak van oka aprehandálni Szapáry huszárjaira, kik irgalom nélkül préselik ki a népből az utolsó garast is. A polgárság elismerőleg nyilatkozik azonban Steiner Lipótról, a kincstár képviselőjéről, ki nem téveszti el ugyan szem elől az állam érdekeit sem, de azért tekintélyét, befolyását nem egyszerűen veti latba, hogy bebizonyítsa az illető pénzügyőri közegeknek, miszerint nem csupán azért vannak az állampolgárok, hogy egyedül a kincstárnak keressenek. Steiner ur humanus és mégis igazságos eljárását azért tartjuk feljegyzésre méltónak, hogy az ilyen fehér hollóról példát vegyenek azok, kik olyan kitartással szokták szorongatni az adóprés csavarát, hogy még a pesti pasa, Exner adófelügyelő, is megirigyli jobb ügyre méltó buzgalmukat“. Ehez nem kell commentar.

r. l.

Különfélék.

— **Siketnémák vizsgálata.** Az izrael. siketnémák orsz. intézetben (Bethlen-tér 2.) május hó 27-én délelőtt 10 órakor ünnepélyes évi zárvizsgát lesz.

— **Közgyűlést** tart f. hó 29-én a „Magyar izr. hitközségi hivatalnokok országos egyesülete“, Friedmann Mór tanár, főkantor elnöklete alatt, miután az egyesület alapszabályai a magas kormánytól jóvá hagyva leérkeztek és az egylet most már végképe szervezhető. Jövő számunk kimerítő udósítást fog közölni a szóban levő közgyűlésről.

— **Előfizetési felhívás** „A Tisza-Eszlári perhez“ című röpiratra. Ezen röpirat hazafias irányban békülékeny szellemben óhajtja a megtört egység visszaállítását és rituá is gyilkossági törvény alkotását. Célja: hozzájárulni az elejtett kultúrális munkafonalán k újbóli fölvételéhez. A cikkek címei a következők; 1. Előszó. 2. Általános állapotok. 3. A meztelen tényállás. 4. A vizsgálat. 5. Marc Antoin Calas. 6. Az orvosi vizsgálatok. 7. Az ítélet. 8. A tapolczai kérvény. 9. A tiszta-eszlári perből merített tanulság. 10. Alkossunk rituális gyilkossági törvényt. 11. Pauler. 12. Az irodalom kinövéssei. 13. Tisza Kálmán.

*) A mult számból térhiány miatt kimaradt.

Szerk.

14. Epitaphium. 15. Zárszó. — A körülbelül 2 ivre terjedő füzetnek ára 30 kr. — Ismételadónak 30%-ot engedményezünk. — Az előfizetéseket kérjük okvetlenül május 20-ig beküldeni, mert akkor jelenik meg és küldetik szét.

— **József főherceg a budapesti zsidó hitközséghez.** 1846-ban ünnepelték az országban József nádor 50 éves jubileumát s ekkor a pesti izr. hitközség a nagy nap emlékére több alapítványt tett. Ezek között volt két 100 forintos ösztöndíj alapítvány, melyeket a jubileum évforduló napján rendesen az akkori Józsefipariskola két legszorgalmasabb tanulója nyert el. Az alapító levél szerint József nádort, elhunyt után pedig örököseit illette az alapítvány fölötti rendelkezés. Az 1848-ban beállott politikai fordulat folytán azonban az ösztöndíj kiadása abban maradt. Nemrég a hitközségben az alapítványok ügye újra szóba került s ekkor a község elhatározta, hogy az ösztöndíjakat újra életbe lépteti, még pedig megkészszerelve azokat, és hogy azokat évente a József müegytem két legszorgalmasabb tanulója kapja meg valálkülönbség nélkül. Ez elhatározást József főherceg elé, mint József nádor örököse elé terjesztették. A főherceg erre, mint a „Neues Pol. Volksblatt“ értesül, szivélyes hangu levét intézett a hitközséghez, melyben annak áldozatkészségét legnagyobb elismeréssel fogadja. Együttal kimondja, hogy mivel a hitközség az alapítványok által boldogult fenséges atyja emlékének áldozik s ezzel az elhunyt iránti kegyeletének ad kifejezést, őt a legbensőbb hálára kötelezi. A neki és családjának felajánlott ki nevezési és rendelkezési jogot örömmel fogadja.

— **A pesti izr. nőegylet közgyűlése** mult héten Bischoff Dávidné elnöklete alatt tartatott meg. A Friedmann Gábor egyleti titkár által felolvasott igen részletes jelentésből kiemeljük a következőket: A lefolyt igazgatási évben alkalmi segélyek fejében 4786 frt 20 kr. rendes havi segélyek fejében 4245 frt negyedévi lakbérsegélyek fejében 3416 frt. — Külső árvák segélyek fejében 1405 frt, gyermekágyasok segélyezése fejében 171 frt, bábák vizsgadíjjal segélyezések fejében 38 frt, és kiházítási segélyezések fejében 220 frt. — Összesen tehát 14281 frt 20 kr. készpénzben osztatott ki. Ezen segélyezési osztály kiadásai 15932 frt 40 kr-ra, a bevételek 15028 frt 60 kr-ra rúgtak, mutatkozik tehát 903 frt 77 kr. hiánylat, mely összeg a nőegyleti tőke terhére iratott. Az egylet leányárvaházában a lefolyt évben 46 gyermek, az árvamenhelyben pedig 16 gyermek neveltetett; mindkét intézeti bevételek 12842 frt 38 kr., ezekérti kiadások pedig 13621 frt 62 krt tettek, maradt kezelési hiány 779 frt 24 kr. Egy gyermek fentartása és neveltetése átlag 214 frt. Az árvaház kiépítésére az egyletnek mai nap 19,736 frt 23 kr. építése adóssága van. A pesti izr. nőegylet harmadik jótékony intézete: a szegények tápintézete. 1882. évi április 1-től 1883. évi április 1-ig ez intézetben összesen 59,401 személy hitfelekezeti különbség nélkül étkezett; ezek közt egészen ingyen 8385 személy, a többi 10 kr-ért személyenkint. A nőegylet alaptőkéje 43,197 frt 51 kr., az árvaház alaptőkéje 242,028 frt 45 kr., a tápintézeti alaptőke 13,919 frt 76 krt tesz. Számvizsgáló bizottsági tagokul: Stern Bernát, Fleischl József, Oppenheim J. S., Domonyi Brüll Miksa és erényi Ulmann Imre újból megválasztattak.

— **Képviseltetés biztosítási ügyekben.** Ismeretes, hogy biztosítási ügyekben sok visszaélés követtetik el a nagy közönség kárára, mely járatlansága folytán sehogy sem tudja magát az utazó úrynőkök minden garancia nélkül biztatásaival szemben, és még kevésbé a biztosítási feltételek czirkulus vitiosusa ellen megvédeni. Legtöbb baja van a félnek, midőn kárt szenved. Ilyenkor a valóságos kárösszeget, sok mindenféle titokzatos pontokra való utalással, melyeket a kárszenvedett előbb nem is ismert, oly minimumra redukálják — tisztelet a kivételeknek

— hogy az összeggel a tényleges kárt pótolni megközelítőleg sem lehet. És a fél, kinek pénzre rendesen égető szüksége van, mit csinálhat egyebet — elfogadja a biztosító társulat kegyadományát, beleegyezik minden néven nevezhető levonásba és aláírja hogy a legfényesebben ki lett elégitve.

Mert eddig nem létezett oly forum, hová panaszával, a kárvallott bizalommal fordulhatott volna, — hol a káreset lebonyolítása, rövid pár nap alatt keresztül hajtatik és mely a félérdekeit minden irányban megóvni, főfeladatának tekinti. Ez égető hiányon segített, a „Magyar Pénzügy“ az első magyar biztosítási és pénzügyi szaklap szerkesztősege, kebelében (Budapesten, V., Nagykorona-utca 8) egy külön osztályt állított fel, melynek hivatása kizárólag az, hogy biztosítási ügyekben, a közönségnek, egészen díjmentesen bármilyen felvilágosítást ad. Elfogad továbbá képvileltetési megbízásokat mindennemű peres és nem peres biztosítási ügyben. A készkiadások kívül díjak nem számíttatnak fel — a cél nem léven egyéb mint a közönségnek szolgálni, és a felmerült visszaéléseket meggátolni.

Felhivatnak tehát mindazok, kik elintézetlen biztosítási ügyekkel bírnak, és mindazok, kik valamely biztosító társulat által dijhátrálék fejében vagy egyéb okból bepereltettek: forduljanak bizalommal a „Magyar Pénzügy“ kiadóhivatalához (Budapest V., Nagykorona-utca 8) A biztosítási kötvény és meghatalmazás, valamint a tényállás hű vázlatának beküldése, minden a mit a „Magyar Pénzügy“ kiadóhivatalának, ily esetekben átküldeni okvetlen szükséges.

Szépirodalmi Csarnok

Isten büntető keze.

(Folytatás)

Péntek este volt. Benjámín családjával háza azon földalatti osztályjában tartózkodott, hol a kis zsidó község imáit és vallási szertartásait végezni szokta.

E földalatti helyiséghez egy titkos folyosó vezetett mely a bejáratnál alacsony és disztelen volt, de kissé beljebb már tágas és egy nagy raktárba nyílt. Itt temérdek gyarmati cikk és áru volt a kivételre felhalmozva és csak a legügyesebb szem fedezhette fel azon vasajtót, melyen keresztül egy mélyebben fekvő helyiségbe jutottak. Az ajtó rendkívüli szilárd alkotmányból volt és a zár egy titkos rugó megnyomására engedett, mely titkot azonban Benjámín családján kívül csak Silvio tudta. A terem, melyben e titkos ajtó nyílt, fényesen meg volt világítva és berendezése tökéletesen meg felelt a célnak.

Már teljes számban együtt voltak a tagok. Valami kimondhatatlan ünnepélyes színezetű volt e kis község gyülekezete. Meglátszott mindegyiken, hogy mennyire várta már a pillanatot, a mikor meg van nekik engedve az álarcz nyomasztó leplét elvetni, leborulhatnak őseik hatalmas istene előtt, hogy elpanaszolják szívük sajtó fájdalmait; meglátszott rajtuk, mennyire vágytak azon alkalomra, midőn megoldhatják elnémitott nyelvüket, hogy mélyen átérzett imákban szóljanak a világ urához.

Épen midőn a szokásos imák egyikét befejezték volt, egy kívülről jövő és mind inkább közeledő zaj, ébreszté fel figyelmüket. Kérdőleg nézett az egész gyülekezet Benjámínra. De midőn ő maga is csodálkozását fejezte ki e szokatlan lárma felett, mindnyáját rendkívüli félelem fogta el, sok arc elhalványult és egy pontban összeszorulva, mint a juhnyáj a közelgő zivatar alkalmával, mereven tekintettek a zárt vasajtó felé.

A lárma mindinkább hangosabb lön úgy, hogy már

elég tisztán kivehető volt a közelgő ismeretlen férfiak hangja és fegyverek csörgése.

„El vagyunk árulva“, mondá Benjámín reszkető hangon. Ez egyszerű szavakra mindnyája hangos panasza fakadt.

„De mit használ a panasz és jajveszéklés“ kiálta Benjámín „gondoljunk a menekülésre; van egy kijárat mely a tengerre vezet és az ott horgonyzó hajón elmenekülhetünk“.

„Hol van, hol a kijárat? nyisd ki,“ kiállta egyszerre az egész gyülekezet.

Benjámín nagy fáradtságába került míg a felizgatott tömeget kissé lecsillapíthatá.

„Hát mint a koldusok, vagyontalanul akartok innét távozni; melyik ország fogadja be a szegény zsidót. Feláldozom minden kincsemet, mit itt és a mellékteremben láhattok, vegyetek magatokhoz a mennyit csak elbirtok, mert ez lesz közös vagyonunk! Siessetek és ne féljete, mert ezer ember sem töri be az ajtót, ha csak a titkos rugóra nem akad, ezt pedig kivülem csak Silvio tudja, ettől pedig nem kell tartanom“, szolt megnyugtatólag Benjámín.

Férfiak, nők és gyermekek azonnal a kincsgyűjtéshez láttak és a mennyire lehetett megrakodtak a felhalmozott arany és ezüst drágaságokból. A csillámló értékes tárgyak figyelmüket annyira leköték, hogy nem is hallották a mindég növekedő zsvajt.

Rögtön siri csend állott be és kis vártatra feltárult az ajtó két szárnya, minden erőfeszítés nélkül, melyen egy felfegyverkezett vérjszomjas tömeg, rivalgva és szitkozódva rohant a félelemtől megmerevedett izrael fiaira.

Akkor minden országban szabad volt a zsidó, azaz semmiféle törvény sem védte őt igazságtalan elleneitől; könyörület nélkül ölték a védteleneket és tépték le a jajveszéklő nők testeiről az ékszeret; a ki pedig ellent mert állni az a halál fia lett. Iszonyu öldöklés! Borzasztó jelenet.

Saját szemeivel látta Benjámín, mint döfte keresztül egy kegyetlen katona kedves Eszther leánya szívét, mert ellent állni mert kéjvágyának és teljes erejéből védelmezte magát. Benjámín jajkiáltása az ajakán fagyott meg, mert akkor érte az öszt egy kardcsapás, mitől halva rogyott a földre.

E perczen egy álarczos közeledett Deborához kezénél megragadva az öldöklés színhelyétől elvonni akarta. De midőn Debohra őt követni vonakodott, az álarczos köpenyét szellőzteté, felismerte Silvót, ki most esdekelve kérte, hogy kövesse őt.

„Mi a szándékod?“ kérdé Deborah, kissé habozva.

„Hogy téged megmentselek, menekülj velem és légy örökre az enyém!“ volt Silvio szenvedélytelt válasza, Deborah atölelve.

Debohra kővé vált a meglepetéstől.

Silvio még szenvedélyesebben és izgatottan esdekellett. „Nem láttad hogy férjed elesett? most szabad vagy! Debohra, égi Debohrám, használjuk fel e perczet és meneküljünk!“

Debohra elborzadt.

„Nem akarsz?“ kérdé Silvio keményebb hangon, „nem akarsz! Hát nem végetted lettem Benjámín és a többiek árulója? Mert tudd meg“ — és ekkor demoni tüzet szikráztak szemei — „tud meg, én voltam az, hogy téged öreg férjed kezei közül kiszabadítsalak, ki e fegyveres bandát ide csalta, én vagyok az, ki, hogy szerelmed egét meghodítsam, a bün segélyét is igénybe vettem! Asszony! kedves asszony, oh, ne vonakodjál! Hisz tudom, hogy szeretsz, hogy megbocsájtasz. Távozzunk tehát egyetlen Debohrám a halál e feszkétől.“

..... s r.

(Folyt. követc.)

Felelős szerkesztő: Zsengeri Samu.